

אחד לבוקר יום ראשון שאחר ראש השנה?

ומשנינן: **אלא, תנא** שאמר ששה — **בעלמא קאי**. ולא בשבת וראש השנה רצופים. דאמנן באופן זה לא מספיק בששה. **ומאי "כדי לשבת וב' ימים טובים של ראש השנה"** שאמר תנא? **סימנא בעלמא** לשיעור ששה כבשים של ג' ימים ולא משום שצריך דוקא לראש השנה.

דיקא נמי שזה סימן בעלמא, **דקתני "כדי" לשבת, ולא קתני "לשבת ולב' ימים טובים של ר"ח", שמע מינה מלשון "כדי" דסימן הוא**. כלומר, שראוי ל שיעור זה, ולא שהם לצורך אותם ימים. והטעם שקבעו חכמים מנין קבוע לדבר, שאם יקרב ולא ימצאו טלאים תחת הטלאים שנטלו היום וכן מחר, שיהיו מצויים להם טלאים כשרים לשלשה ימים, ובתוך כך יחזרו אחר טלאים.

שנינו במשנתנו: **לא הקריבו כבש בבוקר יקריבו בין הערבים וכו'.** אמר רבי שמעון וכולה היתה קריבה בין הערבים שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הפמים, ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר, ולא את השלחן אלא בלחם הפנים וכו' (10).

והוינן בה: **חינוך מאן דבר שמיח, ולמה בא לפרש כאן כיצד מתחנך כל אחד מן**

איכא צפרא דחד בשבתא, (9) שאם חל ראש השנה בימי חמישי ושישי, ולאחריהם שבת, ובימים אלו אין מכניס אחרים לבוקר, אם כן, מה יקריב למחר, ביום ראשון בבוקר, והרי לא יספיק במוצאי שבת לחזור אחר מבוקרים [אבל לתמיד של בין הערביים של יום ראשון ושל יום שני ושלשי, כבר יספיק ביום ראשון לחזור אחר כבשים שהם מבוקרים מלפני ד' ימים].

וקמשני בדרך קושיה: **ולמעמיד, וכי רק זו קושיא?** הרי אם נפרש שבאו כאן למנות את הצורך לשבת וראש השנה הרצופין, הרי כשעומד באמצע היום שלפני שלשת ימים הרצופין עדיין [תוס' ד"ה אית] **תמניא הוי!** **דהאיכא קרבן תמיד דפניא דמעלי שבתא** שהרי גם בין הערבים של ערב שבת [שאחריה חל ראש השנה להיות ביום ראשון ושני] גם צריך להקריב קרבן תמיד, ואז כבר אין מכניס אחר לבקרו, ונמצא שחוץ מג' ימים אלו יש לנו עוד קרבן תמיד אחד שלפניהם ואחד בבקר שלאחריהם, וביחד צריך שמונה!?

אמר לו: **הא לא קשיא, דאכן הא דאמר שצריך שיהיו ששה טלאים מבוקרים בלשכה היינו לבתר דאקריב בערב שבת בין הערביים, והיינו ששה דקאמר.**

א-1 ומקשינן: **מכל מקום, שבעה הוו, שהרי צריך**

שהאריך בזה]

9. גירסת רש"י.

שהדין הוא שכל זמן שלא תיקנו אותו הרי הוא פסול להקרבה, האם כשתיקנו אותו גם צריך חינוך וכל זמן שלא נתחנך לא יוכל להקריב בו, או שרק במקום שהוא בונה מזבח חדש נאמר שהוא צריך חינוך על ידי תמיד של שחר. והחזון איש כתב שבפגם המזבח לא

10. המנחת חינוך נסתפק בדין זה שאין מחנכין אלא בתמיד של שחר, מה הדין במזבח שנפגם

הכלים? (11)

דבקטורת אין חשש שירגילו לפשוע בה.

והוינן בה: **מנא הני מילי דאם לא הקריבו של שחר ועדיין לא נתחנך המזבח לא יקריבו בין הערבים?**

דתנו רבנן: נאמר בפרשת תצוה "ואת הכבש השני תעשה בין הערבים", ואנו דורשים: "שני — בין הערבים". והיינו, כשכבר קרב ראשון בבקר יקרב השני בין הערביים, **ולא ראשון בין הערבים.**

במה דברים אמורים, שלא נתחנך המזבח. שהכתוב בפרשת תצוה מדבר במזבח המתחנך עתה לראשונה. **אבל** כשכבר נתחנך המזבח, **אפילו ראשון בין הערבים.** שאם שכחו ולא הביאו יום אחד תמיד בשחר אין הוא מעכב את הקרבת תמיד של בין הערבים. שהרי בפסוקים של פרשת פנחס חזרה ונאמרה שוב פרשת התמיד, (13) ונכפלה ללמדנו שאם כבר נתחנך המזבח, אז מקריבין את התמיד של בין הערבים אף

ומשנינן: **הסורי מיהסרא, והכי קתני: לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו כלל בין הערבים, אף לא את התמיד השני.**

במה דברים אמורים — שלא נתחנך המזבח והקרבה זו היא חינוכו, ולפיכך לא יקריבו בין הערבים תחילה, לפי שצריך לחנכו בתמיד של שחר. (12) **אבל נתחנך המזבח, יקריבו את השני בין הערבים, אף שלא יקריבו את הראשון בבקר.**

אמר רבי שמעון: אימתי רשאין להקריב את השני בין הערבים, בזמן שהיו אנוסין או שוגגין בכך שלא הקריבו בשחר. אבל אם היו מזידין במה שלא הקריבו כבש בבקר, לא יקריבו את השני בין הערבים.

אך אם אירע **שלא הקטירו קטרת בבקר, ואפילו במזיד — יקטירו את הקטורת בין הערבים** כמבואר להלן טעם החילוק,

יצטרכו חינוך, שכל דין המשנה אינו כמו הדין שכלי שרת צריך חינוך, אלא שהוא דין מיוחד שבחינוך של עזרא, ובבית השלישי שיבנה לעתיד לבוא צריך לעשות הקרבה של מילואים, וזהו דין המשנה שבמילואים צריך חינוך, ואין זה מטעם להכשיר את המזבח להקרבה, אלא שזהו דין שמילואים צריכים חינוך, ולכך ודאי שבנפגם המזבח לא יצטרך לעשות חינוך, שאין זה בכלל דין המשנה, שדין המשנה הוא לא מטעם חינוך, אלא שהוא מטעם שהקרבת מילואים צריכה חינוך.

11. עיין תוס' ד"ה שאין.

12. שטמ"ק אות א.

13. שמדבר על אחר שנתחנך, תויו"ט.

והגרי"ד הוכיח מדברי התוספתא בסוכה, שבנפגם המזבח צריך חינוך, שמסופר שם שצדוקי אחד ניסך על רגליו [כיון שאין הצדוקין

בשלא הקריבו תמיד של שחר. (14)

שלא חטאו, יקריבו.

אמר רבי שמעון: אימתי רשאיין להקריב בין הערבים אף שלא הקריבו בבקר? — בזמן שהיו אנוסין או שוגגין בבקר. אבל אם היו מזידין ופשעו בכך שלא הקריבו בבוקר, אנו קונסים אותם, ולפיכך אם לא הקריבו כבש בבקר — לא יקריבו בין הערבים.

ולא קנסו אלא בתמיד, ולא בקטרת, שאנו לא חוששים בה להרגל פשיעה. ולפיכך, גם אם לא הקטירו קטרת בבוקר, אפילו מזידין, יקטירו בין הערבים.

ומקשינן: וכי אם כהנים חטאו ויש לקנסם, האם מפני כך יהא מזבח בטל, ולא יוקרב קרבן שהוא חובה?!?

ומשנינן: **אמר רבא: הכי קאמר רבי שמעון: לא יקריבו הן עצמן, הללו שזכו בפסח והיתה הקרבה של בקר מוטלת עליהם ופשעו ולא הקריבו, אבל אחרים, שאר בני המשמרת**

אבל, אם לא הקטירו קטרת בבקר — יקטירו בין הערבים אף הן עצמן, דכיון דלא שכיחא הקטרת קטורת כמו התמיד, שהוא קרבן עולה ויש הרבה עולות. (15) וגם מעתרא [מעשירה], שהקטרת מעשרת את עושיה, והכהנים המקטירים מתברכים על ידה, ועל כן **חביבא להו, ולא פשעי בה פעם נוספת.**

שנינו במשנתנו: **אמר רבי שמעון: וכולה היתה קריבה בין הערבים** (16), שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטרת הסמים של בין הערבים וכו'.

ומקשינן: והתניא בבביתא שחינוכו של מזבח הזהב הוא בקטרת הסמים של שחר?

ומשנינן: תנאי היא שחולקים בזה.

אמר אביי: מסתברא כמאן דאמר חינוך מזבח הזהב הוא בקטרת הסמים של בין

14. על פי גירסת צ"ק ברש"י.

15. ועוד פירש רש"י טעם אחר, שמעולם לא שנה בה כהן עבודה זו פעמיים מפני שמעשרת, ולכן לא הניחו לעשות.

16. הגרי"ז בספרו הקשה למה לדעת רבי שמעון היה צריך להקריב הכל בין הערביים, הרי אין זה קרבן אחד של מנה שהיו מקריבין חציו בבוקר וחציו בערב, ובמנחת חביתין מבואר בתוספתא שכולה היתה קריבה בין הערביים, ושם כיון שהא קרבן אחד שחציו בבוקר וחציו בערב שייך להקריב כולו בין הערביים. אולם קטורת אין הוא קרבן אחד, שהרי דעת הרמב"ם שאף פיטום הקטורת לא היה עושה את כל

המנה ביחד, אלא היה מפטם חצי מנה בבוקר וחצי מנה בין הערביים, ואם כן אין זה קרבן אחד ולמה היתה כולה קריבה בין הערביים.

וביאר הגרי"ז על פי מה שיסד בעיקר דין שיעור של קטורת, שאף שיעור חצי מנה של קטורת אין זה שיעור בעצם הקרבן של הקטורת שיהיה שיעור של חצי מנה, שבקטורת בעצמה אין בה כלל שיעור ואף בכל שהוא נחשב להקטרה, וכל השיעור של חצי מנה הוא שיעור במצות הקטורת שאין הוא יוצא ידי המצוה אלא אם כן הקטיר חצי מנה.

וביאר הגרי"ז שזה הבאור מה שסובר רבי שמעון שכולה היתה קריבה בין הערביים, שאף שהדין הוא שצריך להקטיר רק חצי בין הערביים. אולם אין זה שיעור בקרבן של

אלא בלחם הפנים בשבת:

ומקשינן: **אלא**, משמע מכאן, דאם יסדרו על השולחן את לחם הפנים בחול — **איחנוכי** הוא ולא מחנך אותו הלחם את השולחן, **הא קדושי** — **מיקדיש** אותו הלחם. ויהיה קשה, שההלכה היא שרק סידורו של הלחם על השולחן בשבת מקדש את הלחם לענין שיחול בו חלות פסול יוצא וכדומה, ולא ביום חול!?

ומשנינן: **היא גופה קמשמע לך**, שאינו מתקדש בסידורו בחול, וזהו הטעם שאין השולחן מתחנך בו, לפי **דחינוך וקידוש דשולחן** — **בשבת הוא**.

ומתפרשת הרישא **כדקתני סיפא** לענין מנורה, שאינה מקדשת כלום, **"ולא מחנכין את המנורה אלא בשבעה נרותיה** — **בין הערבים"**. וכמו כן לענין השולחן, שכל הדינים החלים בסידורו [דהיינו קידוש וחינוך], אינם אלא כשנסדר בשבת. (18) (19)

תנו רבנן בענין קטורת הנשיאים: **זו היא קטרת שעלתה ליחיד**, שלא ככל קטרת שהיא של ציבור, ועלתה על **מזבח החיצון** שלא ככל קטרת שהיא על **מזבח הקטרת הפנימי**. **והוראת שעה** היתה להקטירה שלא כדין כל

הערבים. **דכתיב** בענין הקטרת **"בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה"**, ומכאן שחינוך המנורה הוא בערב, **דאי לאו דעבד הדלקה מאורתא** [בערב], **הטבה בצפרא** [בבוקר] **מזיכא?** הרי ההטבה היא נקוי הבזיכין של המנורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה, (17) ועל כרחך שכבר הדליק אתמול.

וכמו כן יש ללמוד דחינוך מזבח הזהב אף הוא בקטרת של ערב, דהדלקה והקטרה קשורות זו לזו, שכתוב **"ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה"** ואם כן עם אותה הדלקה ראשונה, שהיא בערב, אף מקטיר קטרת.

ומקשינן: **ולמאן דאמר** מזבח הזהב מתחנך **בקטרת הסמים של שחר**, מה המקור שלא מתחנך בשל בין הערבים?

ומפרשינן: **גמר ממזבח העולה** שלמדנו למעלה שחינוכו בתמיד של שחר [שכתוב: את הכבש השני בין הערבים, ולא ראשון בין הערבים], ומכאן גם לחינוך מזבח הזהב — **מה לחלן בתמיד של שחר, אף כאן בקטרת הסמים של שחר**.

שנינו במשנתנו: **ולא מחנכים את השולחן**

18. ועיין ברבנו גרשום שפירש: מה שם במנורה שקידושה וחינוכה היה בחול ולא בשבת, אף שלחן חינוכו וקידושו לא היה בחול אלא בשבת.

19. הגר"ז הקשה, מהו החידוש שלא מחנכין המנורה אלא בהדלקת הנרות בבין הערביים? והרי לא היה עוד הדלקה במנורה, ולדעת

הקטורת, אלא הוא שיעור במצות ההקטרה שיהיה חצי מנה, ולכך כל שלא הקריב בבוקר הרי הוא צריך להקריב בין הערביים מנה, שכיון שאין זה שיעור אחר של הקרבן, אלא שהוא אותו קרבן אף במנה, רק שבמצות הקטרתו הוא חצי מנה, לכך הרי הוא צריך להשלים ההקטרה של הבוקר ולהקטיר מנה.

17. רש"י תצוה ל, ז.

קטרת, וכמו שיבואר להלן.

והוינן בה: **היבא** אמורה קטורת זו שאליה מתייחסת הברייתא?

אמר רב פפא: בנשיאיב, שהביאו אותה בעת חנוכת המזבח, כפי שנאמר בפרשת נשא.

ומקשינן על מה שכתוב בברייתא "זהו קטורת שעלתה ליחיד על מזבח החיצון והוראת שעה היתה", דמשמע שמפני שהיתה קטרת יחיד ובמזבח החיצון היה צורך בהוראת שעה, ומשמע: **אלא, יחיד על מזבח החיצון הוא דלא יביא קטורת, הא על מזבח הפנימי מקריב** אפילו היחיד, והלא אין הדין כן, כמו שנביא בהמשך.

ותו קשיא, דמשמע שרק משום צירוף הקרבת היחיד ומזבח החיצון הוא דהוצרכנו להוראת שעה, ונמצא, **כי על מזבח החיצון יחיד הוא דלא יקטיר, הא ציבור מקריבו** אף על החיצון, **והתניא: יכול** יהא יחיד מתנדב קטורת ומביא **כיוצא בה** כקטורת הנשיאים בתורת נדבה, וקורא **אני בו "מוצא שפתיך תשמר ועשית"**, תלמוד לומר בפרשת תצוה **"לא תעלו עליו קטרת זרה"**, והפסוק הזה מדבר במזבח הפנימי, ולמדנו שגם עליו אין יחיד מביא.

יכול לא יהא יחיד מביא קטורת נדבה בשום ענין מפני שאין מביא חובתו **כיוצא בה**, שלא מצינו קטורת חובה ביחיד, **אבל צבור** ^{ב-1} **יהא מביא** גם נדבה, כיון שמביא קטרת חובה **כיוצא בה** פעמיים בכל יום? תלמוד לומר **"לא תעלו"** בלשון רבים, שאף ציבור לא יביא נדבה.

יכול לא יעלו הציבור קטורת על מזבח הפנימי, **אבל יעלו על מזבח החיצון?** תלמוד לומר **"את שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקודש ככל אשר צויתוך יעשו"** — אין לך בענין הקטורת אלא מה שאמור בענין. דהיינו, רק על מזבח הפנימי.

ואם כן, יהיה קשה על מה דמשמע בברייתא למעלה דיחיד מקטיר נדבה במזבח הפנימי, וכן על מה דמשמע דציבור מקטירים נדבה בחיצון, וכאן מבואר דאין יחיד מקטיר אף בפנימי ואין ציבור מקטירין בחיצון!?

ומשנינן: **אמר רב פפא: מה** שכתוב בברייתא דהוראת שעה היתה מה שהביאו "קטרת יחיד במזבח החיצון" לא תלמד מזה דיחיד מקריב על מזבח הפנימי נדבה, ולא תלמד מזה דציבור רשאי להקטיר על מזבח החיצון. אלא **לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא**

ההטבה אינה עושה חינוך ולכך כתבה המשנה דין זה.

והגרי"ז ביאר שחידוש המשנה בשולחן שאינו מקדש אלא בסידור הלחם, הוא לומר, שאף שמבואר לקמן [פז ב] שהשולחן מקדש קומץ לפסול, בכל אופן אם ישים קומץ בשולחן לא יתחנך בזה, שרק בסידור לחם הפנים מתחנך השולחן.

הרמב"ם שסובר שהיתה הדלקה אף בבוקר, אם כן חידוש המשנה שרק בהדלקת בין הערביים יש חינוך. אולם לדעת שאר ראשונים שלא היתה בבוקר הדלקה אלא הטבה אם כן מהו חידוש המשנה שרק בהדלקת בין הערביים הרי לא היתה כלל עוד הדלקה.

והגרי"ד ביאר, שזה מה שבאה המשנה לחדש, שרק ההדלקה היא עושה חינוך, אבל